

Vienas didžiųjų pasaulio rašytojų, nusipelnęs Nobelio.

DORIS LESSING

J A A N K R O S S

ŽMONĖS BE PRAEITIES

Vertė
DANUTĖ SIRIJOS GIRAITĖ,
„Metų vertėjo kėslas“ laureatė

TARP TRIJŲ MARŲ

baltos lankos

Jaan Kross

Žmonės be praeities

Tarp trijų marų
Baltazaro Rusovo istorija

romanas

Iš estų kalbos vertė Danutė Sirijos Giraitė

baltos lankos

Viešpaties pagalba, tik tada Baltazaras prisiminė nepasiėmęs pinigų...

Išpūtęs lūpas skubriai galvojo, kaip mandagiai išsisukti iš padėties. Taip, mandagumo dėlei teks pasiskolinti iš parapijos išdo... Jis pasakė:

– Kas nors turi eiti su manimi. Kam galėčiau perduoti pinigus už darbą.

– Peteris vis tiek jus palydės, – paaiškino meistras, – juk pastoriui nedera pačiam neštis namo savo kailinių!

– Ne ne, kodėl... Aš paprasčiausiai liksiu su jais, – murmelėjo Baltazaras ir pavėluotai sumojo, kad jo kuklumas pirmiausia buvo netinkamas (vis dar nemokėjo būti tas, kas buvo!) ir antra – meistras galėjo tai suprasti kaip ketinimą atidėti mokėjimą. Bet, užuot pasukęs kita vaga, tebevarė savo:

– Savaiame aišku. Juk oras vėsus. Ir aš kaip tik vilkiu durtinį.

– Kaip pastoriui parankiau, – sutiko meistras, – ir visiškai nebūtina skubėti su pinigais... Ne... Jei būtų koks *nežinia kas*.

Kaip tik tą nejaukią valandėlę Baltazaras išgirdo, kaip kažkieno žingsniai kaukšt kaukšt kaukšt leidžiasi laiptais jam už nugaros ir moteriškas balsas, malonus sodrus balsas, taria:

– Tėve, aš einu Ilgojon gatvėn pas Birgitą. Dešimtą atsiųsk ką nors manęs pasitikti.

– Klausyk, Elsbete, – Palui per petį metė meisteris Gandersenas, – juk tu eini ton pusėn, nueik kartu su ponu Baltazaru: jis įduos tau dvidešimtį markių.

„Vadinasi, visgi jį skuba arba mano, kad esu *nežinia kas*“, – pamanė Baltazaras, atsigręždamas žvilgtelėti į šeimininko dukterį, ir išvydo merginą (ak, Elsbetė vardu?), pusiau saulės spinduliuose, pusiau šešėlyje sustojusią ties laiptų

posūkiu. Oje, juk ji stebinantis tėvo atvaizdas (esą tokios dukterys būna laimingos), stebinantis tėvo atvaizdas – taip – ir vis dėlto visai kitokia. Dukters akys irgi buvo savitos, ne tokios įžambios kaip tėvo ir nėra maž ne juodos, bet vaiskios žalsvai pilkos ir neįprastai pailgos, greičiausiai apie tokias sakoma, jis neatminė kur, regis, Ovidijaus poezijoje, *oculi amygdalae**.

Elsbetė buvo prisidengusi plaukus žalia permatoma rytietiško šilko skepeta ir vilkėjo *šaubę* iš plono tamsžalio milo, kas be ko, apkraštuotą gražiu rausvai rudu audinės kailiuku (juk kailiadirbio duktė), ir jos švelnios, bet griežtai apibrėžtos lūpos lengvai prasižijojo iš netikėtumo... Baltazaras pasakė:

– Panelė suteiktų man tikrą malonumą, jeigu padėtų greičiau atsikratyti skolos už kailinius. – Jis atsilapojo kailinių skverną, kyštelėjo ranką užantin ir atgalia plaštaka paglostė maloniai stingią ir nepaprastai glotnią veršenos odą. – Na, eikime. Jūsų tėvas pasiuvo tokius šiltus kailinius, kad man juose darosi per karšta.

– Taip, – sutiko Elsbetė, – tiktai paimsiu iš savo kamaros piniginę. Dvidešimt markių juk krūva sidabro.

Suėmusi pirštais *šaubės* galą ji nustraksėjo laiptais aukšty, o Baltazaras pamanė: „Hm, ponas Gandersenas savo šešiolikos septyniolikos metų dukteriai nebūtų prisakęs eiti kartu su landsknechtų kuopininku, broliu juodagalviu ar amatininko pameistriu. Išleisti dukrą kartu su dvasiškiu tėvas išdrįso... Aiškus dalykas, mes jo pasitikėjimu nepiktnaudžiausime... Ir toji senioko savaimė suprantama *sumptio***“, kurią be išlygų

* Migdoliškos akys (lot.).

** Prielaida (lot.).

galima pavadinti *confisus**, – tai juk visai normalu ir malonu, taip, bet... vis dėlto...

Elsbetė kaukšėdama kurpaitėmis vėl nusileido žemyn ir Baltazaras palinkėjo dirbtuvei:

– Sudie ir padėk Dieve.

Kai jiedu kartu išėjo gatvėn į popiečio saulę (miesto šulinio ratų girgždesys gatvių sankryžoje, kibirų taukšėjimas vėjyje, vandens kliukėjimas ir sėmėjų balsai), Baltazaras savo kailiniuose pasijuto tikrai sukaitęs. Jis kreipėsi į Elsbetę:

– Palaukite...

Ir šlapiais grindinio akmenimis nuskubėjo prie šulinio, kažkieno paprašė puodelio, pasisėmė iš artimiausio kibiro vandens ir gėrė – vieną, antrą, trečią, ketvirtą gurkšnį, ir virš puodelio krašto stebėjo Elsbetę... Jam pasirodė, kad ne visai juodbruvas, bet visgi tamsaus gymio merginos veidas lengvai iškaito. Ir jos plaukai (vėjas nupūtė skepetą jai ant pakaušio, tad ją atrišo ir vėl tuoj pat užsirišo ant galvos), kad jos plaukai, taip, kai popiečio saulė nuo *Kiek in de Kōk*** bokšto pro namų tarpą juos minutėlei apšvietė, atrodė lyg vėjo kedenasmas gluosnio vainikas – iš vienos pusės lapai buvo tamsūs, iš kitos – šviesūs, tad jų tikrąją spalvą tokiu oru buvo sunku nuspėti... Baltazaras išmaukė devintą, dešimtą, vienuoliką gurkšnį – taip: Elsbetė Gandersen buvo neabejotinai daili mergina – dvyliktą gurkšnį tyro gaidraus vėsaus vandens (nelyginant to būtų reikėję kažkokiam kerėjimui)... O kai jiedu patraukė toliau, Baltazaras pajuto: tasai skolinimasis iš parapijos išdo jam vis dėlto nemalonus, visgi truputį prieš plauką.

* Pasitikėjimu (lot.).

** Taip vadinamas gynybinis Talino bokštas (vok. „žvilgsnis į virtuvę“).

Jautėsi prieštarinčiai dėl to jausmo ir malonumo žingsniuoti šalia Elsbetės, labiau, nei būtų norėjęs... Taigi jiedu jau pasiekė Rotušės aikštę, kai Baltazarui dingtelėjo paklausti:

– Ar panelė Elsbetė mokėsi ir knyginės išminties? – ir čia iškart pamanė: „Na, dvasininkui ji atleis už tokį klausimą. Ko gero. Bet, tiesą sakant, sunku sugalvoti ką nors kvailesnio – pirmiausia to klausti gražios jaunos mergaitės...“

Tačiau Elsbetė netgi mandagiai atsakė:

– Agnesė išmokė mane skaityti. Ji trejetą metų už mane vyresnė...

– Sesė?

– Taip. Ir ketvertą žiemų tėvas leido mane mokytis pas vienuoles.

– Štai kaip, – pritarė Baltazaras (vadinasi, ji tokia mergina, su kuria galima šnektelėti apie šį bei tą). Bet paklausė, siekdamas pataisyti savo pirmojo klausimo įspūdį: – Ir kas jums labiausiai patinka – Terencijus ar namų ruošą, ar šokiai?

Ir vėl mergina atsakė jam gana nuovokiai:

– Terencijaus merginoms nesiūlo skaityti. Ir šokant labiausiai patinka šokis, žinoma. O ruošiantis – namų ruošą. Mes namie įpratome prie ruošos. Maikė viena nesusitvarkytų. Didelis namų ūkis ir gyvuliai ir...

– Kas yra toji Maikė?

– Namų prižiūrėtoja. Ir šeimininkė... Mūsų mama jau seniai pasimirė. Taip seniai, kad nė nepamenu...

Jie įsuko į kapinaites ir priėjo pastorato prielaiptį. Baltazaras atrakino duris. Jis tarė – iš tiesų labai pavėluotai, tad žodžiai tarsi pakibo ore viršum durų:

– Mano mama taip pat.